

ЗАЛУЧЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ДО ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сабат Надія

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

nadiya.sabat@pnu.edu.ua,

Сабат Наталія

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

nataliia.sabat@pnu.edu.ua,

Мамалига Анастасія

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

anastasiia.mamalyha.23@pnu.edu.ua

Ефективна підготовка фахівців соціальної сфери можлива за умов поєднання теоретичної та практичної складових. Однією з форм залучення студентів спеціальності 231 Соціальна робота до практичної роботи є волонтерська діяльність – добровільна безоплатна праця, спрямована на допомогу різним групам населення чи розв'язання соціально значущих питань. Це дає змогу здобувачам освіти визначитися з категорією клієнтів, з якими вони хотіли б згодом працювати; розвиває почуття справедливості, милосердя, гуманізму.

У наукових джерелах достатньо повно висвітлено питання волонтерства загалом (Ю. Гапон, Т. Голованова, П. Горінов, Р. Драпушко, О. Касперович, Н. Комарова, О. Проценко та ін.), ролі волонтерської практики у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери (З. Бондаренко, Р. Вайнола, А. Капська, В. Поліщук, Т. Равлюк, Т. Тернавська, К. Червоненко та ін.). Так, В. Поліщук волонтерську практику здобувачів вищої освіти вважає вагомою складовою підготовки сучасного фахівця соціальної роботи, яка передбачає навчання їх основним правилам життєдіяльності в соціумі, допомагає засвоїти культурні надбання, розширює професійне мислення, вдосконалює професійну етику, сприяє засвоєнню норм та правил професійного співтовариства [4, с. 156]. Питання ж залучення здобувачів вищої освіти до волонтерської діяльності науковцями розглядається зазвичай у контексті власних досліджень.

Мета статті – описати способи залучення здобувачів вищої освіти до волонтерської діяльності. Окреслену тему розглянемо на прикладі професійної підготовки студентів спеціальності 231 Соціальна робота, яку здійснюють викладачі кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Передусім зазначимо, що залучення здобувачів вищої освіти до волонтерської діяльності відбувається за двома основними напрямками: по-перше, забезпечення їхньої теоретичної підготовки до означеного виду діяльності і, по-друге, шляхом безпосередньої участі у волонтерських заходах. Якщо розглядати перший напрям, то формування уявлень про волонтерську діяльність у студентів відбувається з першого курсу: у другому семестрі вони вивчають навчальну дисципліну «Волонтерська діяльність» [3]. Студенти

ознайомлюються із законодавчою базою реалізації волонтерської діяльності, методичними основами організації волонтерства, у т.ч. методикою організації волонтерських груп, знайомляться з методами залучення осіб до волонтерської діяльності, навчаються складати волонтерські програми тощо. Крім того, у ряді дисциплін передбачено теми, пов'язані з волонтерством, наприклад: «Технології волонтерської діяльності», «Волонтерство як вагомий ресурс допомоги учасникам бойових дій та членам їхніх сімей», «Волонтерські програми для ВПО» та ін. На другому курсі (у четвертому семестрі) студенти проходять 3-кредитну виробничу волонтерську практику. Попри розмаїття баз практики, стараємося укласти угоди з тими установами та організаціями, де вже волонтерять наші студенти, щоб підтримувати їхній інтерес до волонтерської діяльності. Наприклад, студентка 2 курсу спеціальності «Соціальна робота» Анастасія Мамалига – волонтер територіального представництва в Івано-Франківську ГО «Всеукраїнська організація Союз осіб з інвалідністю України» – проводить розважально-виховні заходи для дітей з особливими потребами, ігри та конкурси. Студентка цієї ж спеціальності Надія Руда – волонтерка спільноти святого Егідія, долучається до низки заходів із допомоги внутрішньо переміщеним особам. Багато студентів волонтерять ще зі шкільних років, тому їхній досвід працює «на випередження», даючи змогу глибше опанувати теорію та методологію волонтерства.

Особливо актуальною для вивчення є тема «Волонтерство в умовах війни». Окрім теорії, вже три роки студенти спільно з викладачами долучаються до благодійних ініціатив зі збору коштів на потреби ЗСУ, виготовляють маскувальні сітки, організовують акції, допомагають у гуманітарних штабах тощо. Таким чином сучасні реалії включили здобувачів освіти до практичної волонтерської роботи.

Ще однією формою залучення студентів до волонтерської діяльності і водночас вагомим ресурсом соціальної роботи є діяльність при кафедрі соціальної педагогіки та соціальної роботи Студентської спілки волонтерів, учасники якої проводять ряд заходів з допомоги уразливим категоріям населення [1]. Головою ССВ є студент. Спілка у своїй діяльності керується Положенням, у якому прописано її основні завдання: залучення студентів до волонтерської та благодійної діяльності; реалізація благодійних проєктів і заходів на факультеті та університеті; організація та проведення благодійних заходів, акцій, ярмарків, квестів, культурно-мистецьких заходів тощо; сприяння створенню позитивного іміджу та репутації волонтерської діяльності факультету у широкій громадськості; забезпечення належної регламентації волонтерської діяльності; залучення до волонтерської діяльності студентів факультету; доручення кожному членові спілки такої роботи, що найбільше йому підходить; надання допомоги здобувачам освіти та/або працівникам факультету; пропаганда здорового способу життя та ін. [5].

Цікавою формою залучення здобувачів освіти до волонтерської діяльності є виконання ними практичних завдань у межах окремого теоретичного курсу. Так, вивчення дисципліни «Соціальна робота з людьми похилого віку» передбачає ознайомлення з Івано-Франківським геріатричним

пансіонатом. Студенти спілкуються з літніми мешканцями, спільно з працівниками проводять для них свята й інші заходи. Аналогічно під час вивчення дисципліни «Соціальна робота з вимушено переміщеними особами» студенти долучаються до роботи волонтерами у місцевих державних та недержавних організаціях, об'єднаннях, які працюють з ВПО. Часто такі ініціативи виходять за межі навчальної дисципліни і переростають у тривале волонтерство чи дослідження. До прикладу, студентка Мар'яна Гошовська здобула перемогу на міжнародному конкурсі з підготовленим нею соціальним сімейним проектом «Крилаті. Покликані бути другим крилом» («Winged. Called to be the second wing»), метою якого став пошук способів подолання самотності людей похилого віку за допомогою соціальних комунікацій [6].

Потужним мотиватором залучення здобувачів освіти до волонтерства є зустрічі з успішними волонтерами, громадськими діячами, які проводяться у формі мотиваційних тренінгів, лекцій, воркшопів та ін. Для студентів спеціальності «Соціальна робота» мотиваційними стали зустрічі з випускниками спеціальності Богданою Височанською, соціальним педагогом ліцею; Юрієм Лозяком, наймолодшим депутатом Івано-Франківської міської ради; Русланою Гринишин, яка працює у складі мобільної бригади з сім'ями, що потрапили у складні життєві обставини, та іншими. Розповіді колишніх студентів про їхні волонтерські ініціативи є неабияким стимулом для студентів теперішніх, а історія життєвого успіху кожного випускника засвідчує вагомую роль на цьому шляху волонтерської діяльності.

Надзвичайно цікавими та пізнавальними є міжнародні студентські активності, під час яких учасники знайомляться з різними формами волонтерства за кордоном. До прикладу, студентка 2 курсу спеціальності «Соціальна робота» Анастасія Мамалига стала учасницею програми Study Tours to Poland, в межах якої ознайомилася з неурядовим сектором Республіки Польща [2]. Студентка цієї ж спеціальності Дарія Кузьмиха від 20.11 до 16.12.2024 року проходила волонтерське стажування у дитячому садку в м. Адана (Туреччина) від міжнародної молодіжної організації AIESEC.

Таким чином, у процесі навчання за освітньою програмою «Соціальна робота» здобувачі вищої освіти знайомляться з волонтерством не лише у ході вивчення теоретичних курсів, а й мають змогу брати участь у практичній волонтерській діяльності. Основними способами залучення здобувачів вищої освіти до волонтерства є виконання практичних завдань у межах теоретичних курсів, виступи запрошених волонтерів, функціонування при кафедрі соціальної педагогіки та соціальної роботи Студентської спілки волонтерів, участь у добродійних акціях, підготовка соціальних проєктів, участь у міжнародних волонтерських програмах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акція «Долонька допомоги». URL: <https://ksptsr.pnu.edu.ua/11/aktsiia-dolonka-dopomohy/13/>
2. Наша студентка – учасниця програми Study Tours to Poland. URL: <https://pnu.edu.ua/blog/2024/11/27/63768/>

3. Освітньо-професійна програма «Соціальна робота» першого (бакалаврського) рівня за спеціальністю 231 Соціальна робота. URL: https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2024/08/231-op-sotsialna-robota-bac-2024_compressed-1.pdf
4. Поліщук В. А. Роль волонтерської практики в процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2013. Вип. 29. С. 153–156.
5. Студентська спілка волонтерів. URL: <https://ksptsr.pnu.edu.ua/diialnist/>
6. Winged. Called to be the second wing. Лідер у Мені. 23.02.2022. URL: <https://cutt.ly/WC0Ovtq> (дата звернення: 23.02. 2025).

СОЦІАЛЬНО-ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Сайко Наталія

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
saiko@gsuite.pnpu.edu.ua

Система вищої професійної освіти в Україні має виконувати не лише функції формування професійних компетентностей, які забезпечують вільне функціонування особистості в умовах професії, а і допомагати адаптуватися, інтегруватися у професійну сферу та підвищити якість особистісного життя.

Питаннями удосконалення системи професійної підготовки займаються сучасні українські вчені такі, як Марина Гриньова [1], Віра Поліщук [5], Валентина Костіна [3], Ренате Вайнола [2], Ірина Сопівник [4] та інші. В їх працях розглядаються різні аспекти розвитку професійної компетентності фахівців соціальної сфери, аналізуються інноваційні технології.

Однак реалії сучасності, війна ставлять нові вимоги до змісту та функцій вищої освіти. Особливу увагу потрібно звернути на соціально-інтеграційний потенціал вищої освіти, який включає підсилене формування навичок комунікації та емпатії; обов'язковим є вивчення методів соціальної підтримки та адаптації як власної особистості, так і іншої людини; розвиток навичок кризового втручання. З цією метою важливим є навчання студентів в умовах навчально-практичних центрів та лабораторій, що дає можливість швидко засвоювати професійні знання та формувати компетентності.

Прикладом реалізації такої моделі навчання може слугувати досвід підготовки майбутніх соціальних працівників кафедрою соціальної роботи, реабілітації та повоєнної адаптації Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Місією кафедри визначено підготовку фахівців соціальної та соціально-педагогічної сфери здатних до реалізації завдань соціальної роботи, соціалізації, адаптації, реабілітації, інтеграції осіб у соціальні зв'язки та взаємовідносини сучасного суспільства.

Кафедра є центром створення умов для становлення і розвитку майбутніх професіоналів, що достатньою мірою володіють Soft Skills для ефективного